

معرفی مرکز آمار ایران

تاریخچه

مرکز آمار ایران به منظور ایجاد یک نظام ملی آماری و با هدف تهیه آمارهای رسمی جامع و صحیح در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی برای رفع نیازهای برنامه‌ریزی، علمی و پژوهشی کشور تأسیس شده است. به دلیل نیاز روزافزون دستگاه‌های برنامه‌ریزی کشور به آمار و ضرورت همکاری بسیار نزدیک سازمان اصلی تولیدکننده آمار رسمی با دستگاه برنامه‌ریزی، اداره آمار عمومی که وابسته به وزارت کشور بود در سال ۱۳۴۴ با نام **مرکز آمار ایران** به زیر مجموعه‌های سازمان برنامه و بودجه وقت پیوست. لازم به ذکر است سازمان برنامه و بودجه از سال ۱۳۸۶ تا پایان سال ۱۳۹۳ با عنوان "معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور" و طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۴ با عنوان "سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور" فعالیت می‌کرد و از اوایل سال ۱۳۹۵ با عنوان سازمان برنامه و بودجه کشور به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

مروری بر قانون مرکز آمار ایران

قانون مرکز آمار ایران که در سال ۱۳۴۴ همزمان با تأسیس آن تصویب شده بود در سال ۱۳۵۳ مورد بازنگری قرار گرفت و در قالب ماده ۱۶ و یک تبصره به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید. این قانون در سه بخش «کلیات»، «وظایف و اختیارات» و «شورای عالی آمار و وظایف آن» تدوین شده است. تعاریف و مفاهیم مندرج در بخش کلیات، برخی مواد بخش وظایف و اختیارات و همچنین ماده ۱۱ این قانون که به وظایف شورای عالی آمار می‌پردازد به شرح زیر است:

ماده ۱- تعاریف و اصطلاحات

- **نظام ملی آماری ایران:** نظامی متشکل از دستگاه‌های اجرایی کشور و شبکه ارتباطی و اطلاعاتی بین آنها با راهبری شورای عالی آمار و مرجعیت مرکز آمار ایران است که تولید، اطلاع‌رسانی و توسعه آمارهای رسمی کشور را با رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی و در چارچوب قوانین و مقررات کشور بر عهده دارد.
- **آمار رسمی:** آمار مورد نیاز تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی کشور است که توسط دستگاه‌های اجرایی تولید و اطلاع‌رسانی می‌شود و عنوان آن در «فهرست آمارهای رسمی ایران» قرار گرفته است.
- **فهرست آمارهای رسمی ایران:** فهرستی است حاوی عناوین و مشخصات شناسنامه‌ای آمارهای رسمی ایران که توسط مرکز آمار ایران، تهیه و بازنگری می‌شود و به تصویب شورای عالی آمار می‌رسد.
- **آمارگیری:** فعالیت نظام‌مند گردآوری یا دستیابی به ویژگی‌هایی از جامعه هدف در یک مقطع زمانی مشخص است که به سه روش عمده سرشماری، آمارگیری نمونه‌ای و آمارگیری ثبتی مبنا انجام می‌شود.
- **آمارگیری نمونه‌ای:** آمارگیری از بخشی از جامعه هدف است که آن بخش با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری و به منظور برآورد ویژگی‌های موردنظر آن جامعه انتخاب می‌شود.

- **سرشماری:** آمارگیری از تمام واحدهای یک جامعه هدف در یک مقطع زمانی مشخص است. سرشماری در موضوعات مختلف مانند نفوس، مسکن، کشاورزی، صنعت و فرهنگ انجام می‌شود.
- **چارچوب آمارگیری:** فهرست، نقشه یا هر مشخصه‌ای مرتبط با کل جامعه آمارگیری است که برای دستیابی به واحدهای آن جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- **شاخص قیمت:** شاخصی که نشان دهنده میانگین تغییرات نسبی در قیمت‌های مجموعه مشخصی از کالاها و خدمات در بین دو دوره زمانی می‌باشد
- **خدمات آماری:** تمام یا قسمتی از فعالیت‌هایی که شامل طراحی و اجرای آمارگیری، مشاوره و کمک‌های فنی، ارائه تحلیل بر روی داده‌ها، فراداده‌ها و سایر اطلاعات آماری بوده و به منظور تولید، انتشار و توسعه آمار رسمی انجام می‌شود.

ماده ۳- وظایف و اختیارات مرکز آمار ایران

- انجام سرشماری‌های عمومی و آمارگیری‌های نمونه‌ای در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی؛
- تهیه آمارهای لازم به منظور تأمین نیازمندی‌های برنامه‌ریزی و هدف‌های برنامه‌های عمرانی کشور؛
- تهیه و بهنگام‌سازی چارچوب‌های آماری؛
- استخراج، بررسی، چاپ و انتشار نتایج حاصل از سرشماری‌ها و آمارگیری‌ها؛
- تهیه محاسبات ملی و شاخص قیمت‌ها؛
- تهیه تعاریف، مفاهیم، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری؛
- گردآوری آمارهای مورد نیاز از بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی؛
- تهیه و انتشار سالنامه آماری کشور؛
- تمرکز اسناد، مدارک و اطلاعات آماری؛
- راهنمایی‌های فنی به واحدهای آماری وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، سازمان‌های وابسته به دولت، شرکت‌های دولتی و همچنین مؤسسات بخش خصوصی و تعاونی و
- انجام خدمات آماری برای بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی.

ماده ۷- محرمانگی اطلاعات

هر شخص ساکن ایران همچنین اتباع ایرانی مقیم خارج از کشور مکلفند به پرسش‌های مربوط به تمامی سرشماری‌ها و آمارگیری‌هایی که توسط مرکز آمار ایران انجام می‌شود پاسخ صحیح دهند. آمار و اطلاعاتی که ضمن آمارگیری‌های مختلف از افراد و مؤسسات جمع‌آوری می‌شود محرمانه خواهد بود و بجز در تهیه آمارهای کلی و عمومی نباید مورد استفاده قرار گیرد. استفاده و مطالبه و استناد به اطلاعات جمع‌آوری شده از افراد و مؤسسات به هیچ‌وجه در مراجع قضایی و اداری و مالیاتی و ... مجاز نخواهد بود.

ماده ۸- رعایت تعاریف و مفاهیم استاندارد

وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی موظفند در انجام آمارگیری‌ها از تعاریف، مفاهیم، روش‌ها، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری مرکز آمار ایران تبعیت نمایند.

ماده ۱۱- شورای عالی آمار وظایف زیر را عهده‌دار خواهد بود:

- تعیین سیاست کلی برنامه‌های آماری کشور و نحوه توزیع فعالیت‌های آماری بین سازمان‌های مسئول؛
- تعیین اولویت‌های آماری کشور؛
- تعیین سیاست جامع در زمینه هماهنگی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی در مورد استفاده از ماشین‌های حسابگر؛
- اظهارنظر در مورد تأمین اعتبار اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های آماری وزارتخانه‌ها و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی که از محل اعتبارات عمرانی کشور هزینه آن پرداخت می‌شود و
- اتخاذ تصمیم درباره مسائلی که دستگاه‌های اجرایی در زمینه اجرای آمارگیری‌ها با آن مواجه می‌شوند و در شورا مطرح می‌نمایند.

عناصر استراتژیک مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران به عنوان نهاد حاکمیتی و مرجع رسمی اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور، مأموریت تأمین اطلاعات مورد نیاز نظام برنامه‌ریزی کشور را برعهده دارد. بدین منظور لازم است برنامه استراتژیک مرکز، با سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی ایران، برنامه ملی آمار و برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگ باشد و به‌طور منسجم تدوین شود. بر این اساس پس از تهیه و تدوین چشم‌انداز و مأموریت با عنوان بخشی از عناصر برنامه‌ریزی استراتژیک مرکز، اهداف عملیاتی سالانه در چارچوب اهداف بلند مدت تعیین شده است.

چشم‌انداز مرکز آمار ایران در افق ۱۴۰۴

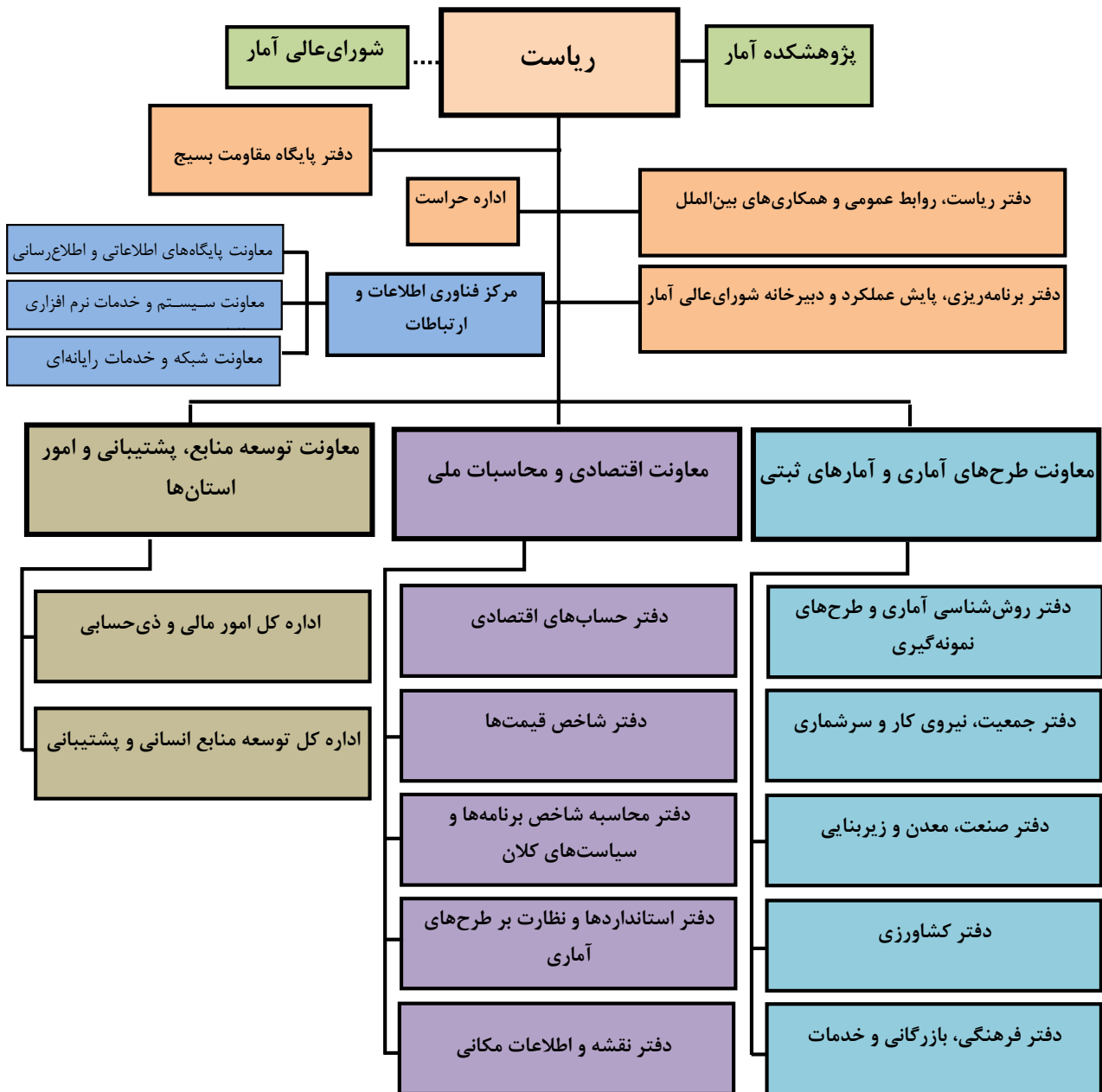
"ما یگانه مرجع نظام آماری ایران، مورد اعتماد عموم مردم و متخصصان، و سرآمد در آسیا هستیم".

مأموریت مرکز آمار ایران

"مأموریت ما، مدیریت تهیه و انتشار آمارهای رسمی کشور و استقرار نظام آمارهای ثبتي مبنا با رعایت اصول بنیادین آمارهای رسمی است".

ساختار کلان سازمانی مرکز آمار ایران

با رعایت موضوع ماده‌های ۲۹، ۳۱ و ۳۳ قانون مدیریت خدمات کشوری ساختار کلان مرکز آمار ایران پس از بازنگری در سال ۱۳۹۰ به صورت زیر طراحی شده است.

شکل ۱- نمودار سازمانی مرکز آمار ایران

شایان ذکر است به استناد ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی دبیرخانه شورای عالی آمار، وظیفه دبیرخانه شورای عالی آمار را مرکز آمار ایران عهده‌دار می‌باشد. رئیس مرکز آمار ایران، دبیر شورای عالی آمار است.

همکاران استانی

معاونت‌های آمار و اطلاعات، زیرمجموعه ساختار تشکیلاتی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها به عنوان بازوان اجرایی مرکز آمار ایران، مسئولیت هدایت و مدیریت انجام تکالیف آماری محوله مرکز آمار ایران توسط رده‌های اجرایی استانی را برعهده داشته و در چارچوب سیاست‌ها، بخشنامه‌ها، اعتبارات و دستورالعمل‌های ابلاغی از مرکز آمار ایران، تمهیدات لازم برای انجام مطلوب تکالیف آماری در استان‌ها را فراهم می‌نمایند. هدایت، آموزش، نظارت، استخراج و اطلاع‌رسانی نتایج آمارگیری‌ها، سرشماری‌ها و فعالیت‌های آماری، پشتیبانی و حمایت از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها از جمله وظایفی است که مدیران و کارشناسان این مرکز به عنوان طراحان و بهره‌برداران اولیه فعالیت‌های آماری و هسته مرکزی نظام ملی آمار ایران، بر عهده دارند.

مرکز آمار ایران اعتبارات مربوط به طرح‌های آماری را در ابتدای سال، به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها اعلام و با توجه به برنامه زمانبندی اجرای طرح‌های آماری در طی سال ابلاغ‌های مربوط را انجام می‌دهد.

نیروی انسانی

تعداد ۳۴۵ نفر در این مرکز شاغل می‌باشند. ویژگی آنان بر حسب نوع استخدام و مدرک تحصیلی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱- نیروی انسانی شاغل مرکز آمار ایران به تفکیک نوع استخدام و مدرک تحصیلی

جمع	دیپلم و کمتر از آن	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	مدرک تحصیلی نوع استخدام
۲۱۵	۶	۳	۵۹	۱۴۲	۵	رسمی
۵۹	۷	۴	۷	۴۰	۱	پیمانی
۷۱	۱۸	۱۱	۳۲	۱۰	-	قرارداد انجام کار مشخص
۳۴۵	۳۱	۱۸	۹۸	۱۹۲	۶	جمع

اعتبارات

مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب مرکز در سال ۱۳۹۹، رقمی معادل ۱,۱۶۷,۱۴۴ میلیون ریال بوده که ۱,۰۸۶,۲۱۴ میلیون ریال آن مربوط به اعتبارات هزینه‌ای و ۵۰,۱۵۰ میلیون ریال دیگر مربوط به اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده است. اعتبارات هزینه‌ای مربوط به آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی ۳۰,۷۸۰ میلیون ریال بوده است.

اعتبارات هزینه‌ای

مجموع اعتبارات هزینه‌ای مرکز شامل دو قلم اساسی حقوق و مزایای مستمر و سایر هزینه‌ها می‌باشد. مجموع اعتبارات هزینه‌ای مرکز (به استثنای اعتبارات هزینه‌ای مربوط به ساماندهی آمارهای ثبتی) با رشدی معادل ۲۶ درصد از ۸۶۱,۶۰۲ میلیون ریال در سال ۱۳۹۸ به ۱,۰۸۶,۲۱۴ میلیون ریال در سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. میزان تخصیص اعتبارات هزینه‌ای در سال ۱۳۹۹ حدود ۹۷,۱ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۸ حدود ۱,۵ درصد افزایش داشته است.

اعتبارات هزینه‌ای مربوط به آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی در سال ۱۳۹۹ با ۱۰۰ درصد تخصیص بوده است.

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مرکز برای سال ۱۳۹۹ افزایشی معادل ۱۴۵ درصد از مبلغ ۱۴,۸۲۰ میلیون ریال به ۵۰,۱۵۰ میلیون ریال داشته است. این اعتبارات در قالب تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به دو طرح « تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها» و « تأمین سخت‌افزار و نرم‌افزار نظام آماری کشور» مبادله می‌گردد که ۱۰۰ درصد اعتبارات تخصیص یافته است.